

Ebre

Perucho, Picasso i la casa de la Comanda d'Orta

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Amparo Membrado Rel, de 93 anys, va conèixer l'escriptor i té referències de Picasso, gran amic del seu pare, qui acompanyava el pintor i la Fernande Olivier a jugar al dominó al bar. Casa Membrado va ser sempre un punt de trobada

Orta (Horta de Sant Joan) és com un pessebre on en bona part del seu nucli antic es va parar el rellotge al segle XIV i resta intacte com 700 anys enre-re. Els edificis, els carrers, les arcades, l'església, els porxos, els palaus i la Casa de la Comanda, coneguda pel Delme o Membrado, són un conjunt meravellós de l'arquitectura medieval. El poble és magnífic pel seu interior però el seu terme resulta majestuós pels paisatges que l'envolten: al sud, els Ports, amb les Roques de Benet, els Mulandins, Pàndols i Cavalls, i la imatge pètria i alterosa de Santa Bàrbara, amb el convent de Sant Salvador als seus peus; al nord, el coll del Moro de Gandesa, els Pellsets de Bot i Caseres; i a ponent, els Ports fins a Beseit i Vall-de-Roures. Tot és bellesa espectacular, miris de cara on vulguis. Per això, Picasso, Peruchó i tants altres famosos tenien Orta al cor i l'estimaven com si fos la seva preuada heretat. S'hi van enamorar i allí van trobar amics que els recorden en les seves obres pictòriques, reportatges, poemes, escultures i llibres. No en va, Orta és el centre turístic més significat del sud de Catalunya, i els qui hi arriben per primer cop saben que tard o d'hora hi tornaran.

El comte-rei Alfons, com *locus insignis* terra de frontera i de difícil conquesta, se la reservà com a jurisdicció reial. El 1183 fou donada als Templers, com tots els territoris de la Batllia de Miravet, però mantingué personalitat pròpia com a preceptorat o comanda independent. El 1192 se li atorgava carta de poblament i concòrdia sobre les rendes en espècies que havien d'aportar els nous pobladors. I així nasqué la Casa del Delme o Membrado, el propietari actual. El delme era el tribut que pagaven els pagesos als senyors, d'aproximadament un 10% de tots els fruits que collien i dels animals que criaven. La casa es va construir a principis del 1200 i va passar de mans dels Templers als Hospitalers el 1307, sent a la vegada la residència del comandar i on vivia el comte-rei quan visitava la població. Peruchó explica que tenia «aspecte militar, com una fortalesa i garites

«Peruchó encara va conèixer Joaquim Membrado; era el sogre del fiscal Veciana amb qui tenien relació al jutjat de Gandesa, i a Orta vivia el manescal Veciana, germà del fiscal»

a les cantonades». En temps de la Desamortització, Joan Fornós, advocat hortolà, degué comprar-la quan també adquirí el convent dels Àngels, juntament amb l'advocat gandesà Miquel Vidal. Manuel Membrado Gil va tornar de Cuba, havent lluitat amb l'exèrcit espanyol i l'Estat el va gratificar concedint-li l'estanc on va establir una merceria. Mesos més tard va tornar a Cuba, va fer diners i va comprar aquest immoble i les cases del costat, en una de les quals van establir un forn de pa que va donar al seu fill gran Tobias. Allí Picasso hi tenia l'estudi de pintura durant la segona estada. Tobias li deia «noi no arribaràs gaire lluny amb les teves pintures, però ja saps que si necessites alguna cosa, de pa te'n donaré cada dia». El genial pintor, quan entrava a casa del germà, Joaquim Membrado, sempre el saludava amb la mateixa expressió: «A les seves ordres, capità Membrado», pel gran bigoti que lluia.

Vaig visitar aquesta casa l'any 1970, acompanyat del Joaquim Ferràs, farmacèutic del poble i tinent d'alcalde. Havia de fer una ressenya a *La Vanguardia*, sobre Picasso, quan l'anà a trobar a Canes per muntar el Museu Picasso. Peruchó, que era jutge de Gandesa, els va donar l'adreça a ell i a l'alcalde, Quim Cortès, per anar-lo a visitar i recordar el que els va dir a l'entrada de casa «si hagués vingut un rei o un ministre, potser no haguéssiu passat de baix, però per vosaltres és diferent; sou amics. Tot el que sé ho vaig aprendre a Orta».

Amparo Membrado guarda records i històries vinculades a Peruchó i Picasso. FOTO: CEDIDA

Passats 50 anys, he tornat a Casa Membrado acompanyat per Xavi Veciana Membrado, nét del fundador familiar, i la seva esposa, Gemma Cabré, per parlar amb la Sra. Amparo Membrado Rel, que va conèixer Peruchó i tenia referències de Picasso, gran amic del seu pare. Amb 93 anys i molta lucidesa, aquesta gran senyora m'ha explicat moltes històries. Potser per Picasso i després per Peruchó, el domicili, per l'amistat amb la família, va ser el punt de trobada on tots dos, en èpoques distants, es trobaven abans de prosseguir visites, excursions, troballes i convivències amb altres amics. A tots dos, el poble medieval, els paisatges rocosos

i l'acolliment de la gent, els va fascinar. Quedaren enamorats per sempre més d'aquella Orta on es van sentir tan còfois. Entre moltes pintures, Picasso feu el retrat de la nena Josefa Sebastián Membrado.

L'Amparo m'explicà que el seu pare acompanyava Picasso i la Fernande Olivier a jugar al dominó al bar de Joaquín Antonio Vives, «Lloba», director de la banda musical d'Orta, on es tocava la guitarra i es cantaven les jotes. La Fernande sempre guanyava, perquè les dones no anaven als bars, i ella fumava, vestia diferent i significava un petit escàndol per a la gent i algunes la criticaven. Per això, «la deixaven guanyar, sap», però «es feia»

amb tothom i l'anècdota més recordada és que «un dia va pagar al bar amb un bitllet de mil pessetes que mai ningú n'havia vist cap a Orta». Picasso freqüentava l'amistat de «Cola» Amposta Pedret, del fuster Manelet García, i la gent el saludava efusivament. I amb la família Pallarès, a la casa del qual s'allotjà en arribar per primer cop a Orta el 1898, malalt, sense recursos, i el germà petit de Manel Pallarès, Salvadoret, els portava «lo fatto» (el menjar), amb el ruc i la sària, a la cova del Port on visqueren davant el Mas d'en Quicet i també a comprar uns pantalons a Gandesa, a la botiga del meu besavi, Ramon Monner, de qui el meu pare m'explicava que van fer amistat i els hi va regalar. En Salvadoret li explicava fets d'en Picasso, i amb Palau Fabre l'escoltaven encuriolats. Peruchó comentava que en alguna de les visites que va efectuar a Picasso el tractava d'amic, «Para Juan Peruchó, su amigo, Picasso», guarda la fotografia.

Peruchó encara va conèixer Joaquim Membrado; era el sogre del fiscal Veciana amb qui tenien relació al jutjat de Gandesa, i a Orta vivia el manescal Veciana, germà del fiscal. I amb ells conegué el Port. El cotxe amb què hi van pujar, acompanyat pel metge Galván i el notari Juli Lacambra, va tenir un accident i un burxanc foradà el dipòsit de gasolina com si fos un projectil. L'habilitat d'en Veciana els salvà de restar al Port. Peruchó també va conèixer Salvadoret i el portà a Barcelona, on servien una fotografia a la plaça de Catalunya, vestit amb la jaca i els pantalons de vellut, les espadnyes blanques de mudar i cofat amb la boina negra.

Amb Xavi Veciana he conegut la seva tia Amparo, «la senyora». Una visita memorable, que recordaré per l'amabilitat de la germana de Xavi, el seu cunyat, els fills i la gran atenció que se'm va dispensar. Casa Membrado era el punt de trobada de Picasso i de Peruchó. Per unes hores va ser la meua i a més em van obsequiar amb una mistela centenària de Vall-de-Roures i amb unes coques de Sant Antoni delicioses.